

Humanetikk og livsrett

Av Jon Kvalbein, Dagen 28. januar, 2010.

”En av motivasjonene bak den moderne humanistbevegelsen har vært at kristendommen og dens moral har vist seg å være dårlig for å møte den moderne verdens utfordringer,” skriver humanetikerens Didrik Söderlind i DM 14. Januar.

Denne påstanden bør ikke stå ubesvart. Vi har hittil diskutert humanetikk og aktiv dødshjelp. En gradering av menneskeverd gir dårlig vern om Eldres og sykes livsrett. Forskjellen mellom kristen etikk og humanetikk viser seg enda tydeligere ved holdningen til menneskelivet i den andre enden av livsløpet. Humanetikken synes å være lammet i møte med mange bioteknologiske utfordringer fordi den lukker øynene for at provosert abort er å avlive mennesker.

Human-Etisk Forbund (HEF) vil bygge sitt livssyn og sin etikk på rasjonell tenkning, vitenskapelige fakta, gjensidighetsprinsippet, menneskeverdet og menneskerettighetene. Min påstand er at HEFs abortsyn på mange måter er i strid med organisasjonens eget verdigrunnlag.

HEF for fri abort

Det humanistiske verdensforbund (IHEU) behandlet abortspørsmålet på sin 5. verdenskonferanse i Boston 1970. Her ble det slått fast at kvinnen skal ha lovlig rett til å kreve abort, og at dette var å betrakte som ”en menneskerett”. Dette har også vært HEFs standpunkt. HEFs leder Kristian Horn gav i 1974 uttrykk for at en dennesidig etikk legger vekt på gjensidighet og likeverd. Ingen skal oppkaste seg til hersker over en annen. En konsekvens av dette, sa Horn, er at ”den som et problem angår mest og sterkest, også skal ha mest å si ved avgjørelsen av det. I abortspørsmålet er det den svangre kvinne som er sterkest berørt av problemet. Derfor skal hun ha mest å si når avgjørelsen skal tas” (Vårt Land 19/4-74).

Uten livsrett

Provosert abort er løsnings på et problem som primært berører to parter: Det ufødte barnet og dets mor. At abortspørsmålet har konsekvenser også for barnefaren, den øvrige familie, helsepersonell og samfunnet for øvrig, er sikkert. Men loven gir mor rett til å bestemme om hennes ufødte barn under 12 uker skal fjernes. Horn har rett i at en etikk som legger vekt på gjensidighet og likeverd mellom mennesker, kan ikke la én part oppkaste seg til hersker over den andre. Men han har ikke rett i at kvinnen er den part som ”problemet” angår mest og sterkest. Det ufødte barnet fratras retten til å leve. Retten til liv er en fundamental menneskerett. I en uttalelse om situasjonen i India våren 2002 gav landsstyret i HEF uttrykk for at i sammenstøtene mellom forskjellige grupper ”krenkes den viktigste menneskeretten av alle: retten til liv”.

HEF vil bygge på den gyldne regel. Den kan formuleres slik: Du skal ikke gjøre mot andre, det du ikke vil at andre skal gjøre mot deg. Loven om fri abort fratras det ufødte barnet alle rettigheter. Barnet har ingen stemme, intet juridisk vern, ingen forsvarer. Moren trenger ikke å begrunne sin avgjørelse. Norsk helsevesen skal fullbyrde hennes dom uten å spørre om motiver. ”Selvbestemt abort” og ”fri abort” er løgnaktige ord, fordi intet foster fritt har bestemt seg selv for å ta livet av seg selv. Sannheten er: Det ufødte barnet som blir avlivet, er for alltid fratatt enhver mulighet til å ta et fritt og selvstendig valg. Skal gjensidighetsprinsippet anvendes i denne situasjonen, kan problemstillingen formuleres slik: Hva ville du ha ønsket at din mor ville ha gjort, dersom det var deg som var fosteret? Nå kan det finnes mennesker som ønsker at de aldri var blitt født. Men gjensidighetsprinsippet kan ikke i noe tilfelle brukes til å forsvare fri abort.

Uten biologisk grunnlag

Didrik Söderlind maner til respekt for biologien og vitenskapelige fakta. Ja, la oss holde oss til fakta. Tilhengere av fri abort har gjennom mange år sagt at fosteret er en del av kvinnens kropp. Biologi og vitenskap viser det motsatte. Hver celle i fosteret har et karakteristisk arvestoff som er forskjellig fra alle morens celler. Det ufødte barnet får kost og losji hos sin mor, men er aldri en del av henne.

Bør samfunnet beskytte de ufødte barna? La oss tenke rasjonelt, slik humanetikere bør gjøre. Fredningsbestemmelsene for rovdyr fastslår at det er forbudt å fjerne ørneegg, akkurat som det er forbudt å drepe ørn. For alle vet at et tapt egg er en tapt ørn. Det befruktede egget er vernet fra første stund. Spørsmålet er: Bør ikke et menneskefoster ha like stor beskyttelse som et ørneegg? Et avlivet foster er et tapt menneske.

Evolusjonslæren er deskriptiv og gir oss intet grunnlag for å trekke normative slutninger. Det finnes intet vitenskapelig grunnlag for å avlive ufødte barn fordi de er uønsket.

Etiske utfordringer

Dersom HEF avskriver det ufødte barnets menneskeverd, har HEF samtidig fratatt seg selv muligheten til å delta i en etisk debatt om grenser for hvordan embryoer og fostre skal behandles og anvendes. De må da betraktes på linje med dyr. Dyr kan anvendes til forsøk med avl og genmanipulering. Der ufødte barn er fratatt menneskeverd, er døren åpnet for en sosialdarwinisme der uønskede individer kan fjernes og ønskede kan produseres. Allerede i dag drives fosterdiagnostikk for å hindre at barn med Downs syndrom blir født. Hvordan vil humanetikere begrunne grensesetting i møte med den moderne bioteknologien?

HEFs holdning til det ufødte barnet er dessverre preget av en kulturadikalisme som gjør selvrealisering til et overordnet ideal og setter det sterke individets behov i sentrum. Vi innser alle at en uventet graviditet kan sette kvinnen i en vanskelig situasjon. Men der barnet blir avlivet fordi det er "uønsket", har den sterke behov fått prioritet. Og når provosert abort i dag nyttes til å avlive mennesker med "dårlige" arveegenskaper, er dette sosialdarwinisme i funksjon.

Mener Didrik Söderlind at HEF med sin holdning til ufødt menneskeliv har funnet en god løsning på en av den moderne verdens største etiske utfordringer? Selv foretrekker jeg det kristne alternativet der menneskelivet skal vernes helt fra konsepsjonen til den naturlige død.

Til slutt en utfordring til HEF: HEF har i løpet av sin 53 år utgitt få etiske publikasjoner. HEF har i liten grad satset på å utdanne og ansette etikere som kan tale med tyngde inn i tidens aktuelle etiske debatt. HEFs humanitære virksomhet er også ytterst beskjeden. I stedet har HEF brukt mye penger på å motarbeide statskirken og bygge ut HEF som et sekulært kirkesamfunn der alle statskirkens seremonier og tjenester er kopiert. Samfunnet trenger en frittstående sekulær organisasjon som prioriterer å arbeide med etiske spørsmål. Det finnes også områder der kristne og humanetikere kunne stå sammen i kampen for et bedre samfunn.